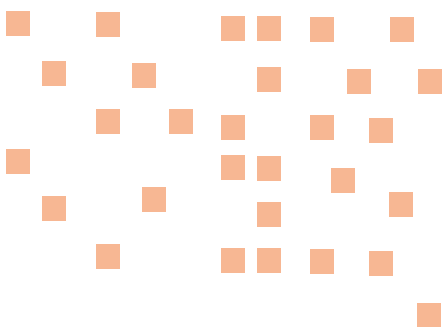

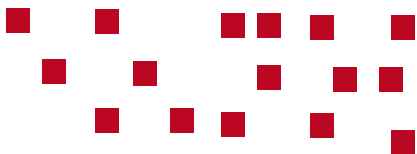
ETIOPIA

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

Sytuacja bezpieczeństwa.
Zagrożenia dla ludności cywilnej.

DPU-WIKP-424/213/2023
31.05.2023

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Etiopii.

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: 116 mln.

Skład etniczny: Oromo – ok. 35,8%, Amhara – ok. 24,1%, Somali (Somalie) – 7,2%, Tigray (Tigrinya) – 5,7%, Sidama – 4,1%, Gurage – 2,6%, Welaita – 2,3%, i inne.

Skład religijny: Etiopski Kościół Prawosławny – 43,8%, muzułmanie – 31,3%, protestanci – 22,8%, wierzenia tradycyjne – 0,6%, i inne.^[1]

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Oficjalnie, Etiopia jest republiką federacyjną.^[2]

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Na bazie podziału etnicznego i językowego, wyodrębniono regiony (ang. Federal states), w których dominują poszczególne grupy etniczne: Tigray, Afar, Amhara, Oromia, Benishangul-Gumuz, Ludy Południowe, Somali, Gambela, Harari i Sidama. Miasta Addis Abeba i Dire Dawa zostały wyodrębnione, jako osobne jednostki administracyjne. Według założeń ustrojowych, władza została zdecentralizowana i regiony mają zapewniony duży stopień samorządności, posiadają własne władze i parlamenty.^[3] Regiony są podzielone na mniejsze jednostki administracyjne – strefy / zony, a te z kolei są podzielone 529 gmin (*woreda*).^[4]

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa. Prezydentem Etiopii od października 2018 r. jest kobieta, **Zewde Sahle-Work**. Prezydent pełni rolę wyłącznie reprezentacyjną i jest wybierany przez Zgromadzenie Narodowe na sześcioletnią kadencję.^[5]

¹ CIA Factbook, Ethiopia, 16.05.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/#people-and-society>

² CIA Factbook, Ethiopia, 16.05.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/#people-and-society>

³ CIA Factbook, Ethiopia, 16.05.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/#people-and-society>

⁴ Wikipedia, Etiopia, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Etiopia>

⁵ CIA Factbook, Ethiopia, 16.05.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/#people-and-society>

Rząd i premier. Od lutego 2018 r. funkcję premiera pełni **Ahmed Abiy**. Jest pierwszym przywódcą Etiopii wywodzącym się z grupy etnicznej Oromo. Zapowiedział on zakończenie wieloletniego konfliktu z Erytreą oraz społeczne pojednanie po gwałtownych protestach ludności Oromo i Amhara, które miały miejsce w 2016 r. ^[6] W 2019 r. otrzymał Pokojową Nagrodę Nobla. ^[7]

Parlament i wybory parlamentarne. Etiopski Parlament składa się z dwóch izb. Izba wyższa parlamentu składa się ze 153 miejsc, a izba niższa z 547 miejsc. Reprezentanci izby niższej są wybierani bezpośrednio na okres 5 lat. Ostatnie wybory do parlamentu odbyły się w maju 2015 r. Kolejne miały odbyć się w 2020 r., jednak ze względu na pandemię COVID-19 przełożono je na 2021 r. ^[8] W rezultacie odbyły się w czerwcu 2021 r. Prosperity Party Ahmeda Abiyi uzyskała 410 spośród 436 miejsc. Wybory nie odbyły się w regionie Tigray, ze względu na toczące się tam walki, oraz w kilku innych miejscach, uznanych za zbyt niebezpieczne. ^[9]

SYSTEM PRAWNY

Etiopia posiada mieszany system prawa cywilnego i prawa zwyczajowego. ^[10]

KARA ŚMIERCI

W Etiopii jest stosowana kara śmierci za przestępstwa pospolite. W 2021 r. nie wykonano jednak żadnej egzekucji i nie skazano nikogo na karę śmierci ^[11].

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

Środowisko międzynarodowe. Etiopia bierze udział w misji stabilizacyjnej w Somalii, jako część wojsk pokojowych Unii Afrykańskiej – AMISOM. ^[12] Z kolei wojska erytrejskie wspierają armię Etiopii w konflikcie z grupą etniczną Tigray. ^{[13][14]}

⁶ CIA Factbook, Ethiopia, 16.05.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/#people-and-society>

⁷ BBC Country Profile, Ethiopia, 05.11.2020 [w:] <https://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13349398>

⁸ CIA Factbook, Ethiopia, 16.05.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/#people-and-society>

⁹ BBC, Ethiopia election: Abiy Ahmed wins with huge majority, 11/07/2021, <https://www.bbc.com/news/world-africa-57791868>

¹⁰ Pritzker Legal Research Center, Ethiopia Legal System, <https://library.law.northwestern.edu/cihrethiopia/nationallaw>

¹¹ Amnesty International, Death Sentences and Executions – 2020, 21.04.2021, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/3760/2021/en/>

¹² AMISOM, Ethiopian troops awarded AU medals for contributing to peace and stability in Somalia, 03/05/2021, <https://amisom-au.org/2021/05/ethiopian-troops-awarded-au-medals-for-contributing-to-peace-and-stability-in-somalia/>

¹³ Aljazeera, US, EU warn of influx of Eritrean troops in Ethiopia's Tigray, 25/08/2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/25/us-eu-influx-eritrea-troops-ethiopia-tigray>

¹⁴ Aljazeera, Eritrea confirms its troops are fighting in Ethiopia's Tigray, 17/04/2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/4/17/eritrea-confirms-its-troops-are-fighting-ethiopia-tigray>

Sytuacja wewnętrzna. Etiopia jest regularnie wstrząsana przez konflikty wewnętrzne i tendencje separatystyczne kolejnych regionów etnicznych, mimo federalizacji państwa, którą wprowadzono w latach 90. XX w. Na jesieni 2020 r. rozpoczął się krwawy konflikt wewnętrzny na północy kraju, który objął zasięgiem prowincje: **Tigraj, Amhara, Afar**, a następnie **Oromo**.^[15]

Region Tigraj. Napięcia pomiędzy rządem a władzami organizacji **Tigray People's Liberation Front (TPLF)**, zaczęły narastać we wrześniu 2020 r., gdy władze stanu Tigraj zdecydowały się przeprowadzić regionalne referendum w sprawie wyłączenia tego regionu spod władzy federalnej, pomimo sprzeciwu premiera, wynikającego z trwania pandemii koronawirusa.^[16] W dniu 3 listopada 2020 r. parlament federalny uznał TPLF za organizację terrorystyczną.^[17]

W dniu 4 listopada 2020 r. premier Ahmed Abiy poinformował o rozpoczęciu interwencji militarnej, jako odpowiedzi rządu na zajęcie bazy wojskowej przez zbrojne ramię TPLF o nazwie **Tigray Defense Forces (TDF)**.^[18] Przejęta miała zostać baza wojskowa w ponad 300-tysięcznym Mekelle, położonym niedaleko granicy z Erytreą.^[19] W regionie ogłoszony został stan wyjątkowy na okres sześciu miesięcy.^[20] Zamknięte zostały wszystkie lotniska oraz węzły komunikacyjne. Zablokowany został dostęp do Internetu oraz sieci telefonicznej. Na prośbę rządu etiopskiego, Sudan zamknął granicę z Etiopią, odcinając region Tigraj od pomocy z zewnątrz.^[21] Dwa dni później premier Abiy poinformował o rozpoczęciu nalotów na region.^[22] W regionie pojawiły się również amharskie bojówki zwane **Fano**, oskarżane o dokonywanie masakr na Tigrajczykach, które kontrolują zachodnią część prowincji Tigraj.^[23]

Pomimo interwencji wojsk etiopskich, w czerwcu 2021 r. TPLF wkroczył do stolicy prowincji Tigraj – Mekelle, a władze Etiopii ogłosiły jednostronny rozejm. Jednocześnie jednak wprowadzono blokadę ekonomiczną Tigraju, odcinając mieszkańców tego regionu od jedzenia, energii i innych środków niezbędnych do życia. TPLF posuwało się jednak dalej zdobywając historyczne miasto Lalibelę oraz miasto Woldia, będące ważnym węzłem komunikacyjnym. TPLF uzyskał wsparcie grupy etnicznej Agew, posiadającej swoje bojówki o nazwie **ALF** (Agew Liberation Front). TPLF zaatakowało także w regionie **Afar**, próbując z kolei odciąć główną drogę prowadzącą do Dżibuti przez którą przechodzą transporty towarowe do Etiopii. W Afar ponadto doszło do masakr na tle etnicznym między Afarami i Somalijczykami. W obliczu sukcesów militarnych Tigrajczyków, w sierpniu 2021 r. prezydent Abiy wezwał cywili do przyłączenia się do walk po stronie oddziałów rządowych i odwołał

¹⁵ UK FCO, Foreign Travel Advice, Ethiopia, 18/08/2021, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/ethiopia>

¹⁶ Al-Jazeera, Ethiopia on the edge as conflict breaks out in Tigray, 06.11.2020 [w:] <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/6/ethiopia-on-the-edge-as-conflict-breaks-out-in-tigray>

¹⁷ BBC News, Tigray crisis: Ethiopia orders military response after army base seized, 04.11.2020 [w:] <https://www.bbc.com/news/world-africa-54805088>

¹⁸ Reuters, Ethiopia sends army into Tigray region, heavy fighting reported, 04.11.2020 [w:] <https://www.reuters.com/article/us-ethiopia-conflict-idUSKBN27K0ZS>

¹⁹ Defence24, Etiopia: wojskowa odpowiedź w bogatym regionie kraju, 04.11.2020 [w:] <https://www.defence24.pl/etiopia-wojskowa-odpowiedz-w-bogatym-regionie-kraju-komentarz>

²⁰ Al-Jazeera, Ethiopia declares state of emergency in opposition-ruled Tigray, 04.11.2020 [w:] <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/4/ethiopia-declares-state-of-emergency-in-opposition-tigray-region>

²¹ Konflikty.pl, Etiopia chce rozbroić Tigraj, oskarża zagranicę o jątrzenie, 09.11.2020 [w:] <https://www.konflikty.pl/aktualnosci/wiadomosci/etiopia-tigraj-zagranice-jatrzenie/>

²² Portal internetowy apnews.com, Ethiopian PM announces airstrikes in country's Tigray region, 06.11.2020 [w:] <https://apnews.com/article/abiy-ahmed-ethiopia-airstrikes-tigray-7a392abc35ea28ecc6566dece1264733>

²³ Repetowicz W., Wojna totalna w Etiopii [ANALIZA], 12/08/2021, <https://www.defence24.pl/wojna-totalna-w-etiopii-analiza>

zawieszenie broni. ^[24] W listopadzie 2021 r. oddziały Tigrajczyków, zagroziły marszem na Addis Ababę, jednak następnie w dość krótkim czasie uległy dezintegracji i zawróciły do swojej rodzimej prowincji. Oddziały rządowe zdołały w grudniu przejąć kontrolę w prowincjach Afar i Amhara. ^[25] Sytuacja na jakiś czas uspokoiła się i poprawiła w stosunku do 2021 r., w marcu 2022 r. podjęto decyzję o rozpoczęciu rozmów, ale nie doprowadziły one do żadnych rozstrzygnięć. Pod koniec sierpnia 2022 r. etiopska i erytrejska armia wznowiły ataki z powietrza. Zostały ostrzelane główne miasta prowincji Tigraj. ^[26]

Po dwóch latach krwawych starć, 2 listopada 2022 r. rząd Etiopii i TPLF - podpisały porozumienie o „trwałym przerwaniu działań zbrojnych” oraz o „skoordynowanym rozbrojeniu i demobilizacji sił TPLF”, której bojownicy mają być włączeni do armii federalnej. Strony konfliktu zobowiązały się też do „przywrócenia prawa i porządku, nieskrępowanego dostępu do pomocy humanitarnej i ochrony ludności cywilnej”. ^[27]

Jednakże zachodnia część regionu Tigraj jest obecnie pod kontrolą amharskich bojówek Fano. Z tego regionu ludność tigrajska została wysiedlona i nie ma dokąd powrócić. ^[28]

Od początku 2023 r. trwa proces rozbrajania bojówek TPLF i przejmowania broni przez armię etiopską. ^[29]

Oromia. Równocześnie od lat narastał konflikt etniczny w stanie Oromia, którego tłem są spory o ziemię i udział we władzach. W latach dziewięćdziesiątych XX w. rząd Etiopii starał się tłumić wybuchy niezadowolenia Oromo, osadzając opozycję polityczną i zbrojną w więzieniach. W latach 2015-2016 konflikt przybrał postać protestów, które wybuchły w Oromii na wielką skalę i które doprowadziły do paraliżu państwa. W celu załagodzenia sytuacji w Oromii, na stanowisko premiera został powołany młody polityk, pochodzący z mieszanego małżeństwa, którego ojciec był Oromo – Ahmed Abiy [przyp. WIKP]. Abiy zamierzał prowadzić politykę pojednania i w pierwszym roku urzędowania zwolnił z więzienia wszystkich oromskich opozycjonistów. Jednak oni obrócili się wkrótce przeciw niemu. ^[30] Na fali konfliktu w Tigraju, bojówki **Oromo Liberation Army (OLA)** wznowiły działania i ogłosiły, że we współpracy z TPLF dążą do obalenia etiopskiego rządu siłą. OLA zostało uznane przez władze za organizację terrorystyczną. ^[31] Szczególnym okrucieństwem wsławił się odłam OLA, nazywający się **OLF Shane**. Według doniesień medialnych są to

²⁴ Repetowicz W., Wojna totalna w Etiopii [ANALIZA], 12/08/2021, <https://www.defence24.pl/wojna-totalna-w-etiopii-analiza>

²⁵ Freedom House: Freedom in the World 2022 - Ehtiopia, 28 February 2022
<https://www.ecoi.net/en/document/2068729.html>

²⁶ ICG, A Call to Action: Averting Atrocities in Ethiopia's Tigray War, 20/10/2022,
<https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/call-action-averting-atrocities-ethiopia-tigray-war>

²⁷ Defence 24, Uzgodniono rozejm w wojnie domowej, 02/11/2022, <https://defence24.pl/geopolityka/etiopia-uzgodniono-rozejm-w-wojnie-domowej>

²⁸ The New Humanitarian, Tigray's long road to recovery, 20.04.2023, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2023/04/20/tigrays-long-road-recovery>

²⁹ Armed Conflict Location & Event Data Project (Author), published by ReliefWeb: EPO Weekly: 15-21 April 2023, 26 April 2023, https://reliefweb.int/attachments/383d8110-9512-44e1-97bc-b4e4c0ae9150/EPO%20Weekly_%2015-21%20April%202023%20-%20Ethiopia%20Peace%20Observatory.pdf

³⁰ HRW, Ethiopia: Civilians in Western Oromia Left Unprotected, 31/08/2022,
<https://www.hrw.org/news/2022/08/31/ethiopia-civilians-western-oromia-left-unprotected>

³¹ Aljazeera, Ethiopia armed group says it has alliance with Tigray forces, 11/08/2021,
<https://www.aljazeera.com/news/2021/8/11/ethiopia-armed-group-says-it-has-alliance-with-tigray-forces>

bojówki posiadające luźną strukturę, jednak w ostatnim czasie opanowały duże obszary na zachodzie prowincji Oromia. ^[32]

W 2022 r. konflikt w Oromii nasilił się i nabrał cech konfliktu zbrojnego. Doszło do krwawych starć OLA z wojskiem i policją. 21 sierpnia 2022 r. oddziały OLA zaatakowały obóz wojskowy w miejscowości Dupa w dystrykcie Darimu i krótkotrwale przejęły kontrolę nad miastem. Wojsko zabiło 50 napastników, w tym dwóch komendantów. OLA dokonywało dalszych ataków, głównie na ludność cywilną narodowości amharskiej. W odwecie zaczęły powstawać bojówki Amharów (**Fano**), atakujące ludność Oromo. ^[33] Epicentrum działań zbrojnych znalazło się na zachodzie prowincji. ^[34] Wojsko etiopskie przeprowadziło kilka akcji pacyfikacyjnych, w tym naloty na tereny cywilne. ^[35]

Jednakże pod koniec kwietnia 2023 r. OLA zgodziła się przystąpić do rozmów pokojowych, które odbyły się w Tanzanii. W proces mediacyjny zaangażowały się liczne kraje i organizacje międzynarodowe. ^[36]

Amhara. Tymczasem w regionie Amhara przetoczyła się fala demonstracji po tym, jak rząd próbował rozbroić amharskie bojówki Fano. Demonstranci blokowali drogi i palili opony, usiłując przeciwdziałać wejściu wojsk. Amharowie wyrażali obawy, że pozbawienie ich bojówek sprawi, że będą bezbronni w razie ataków innych grup etnicznych z innych prowincji. ^[37]

Somali. Raporty ACLED donoszą o próbach wtargnięcia organizacji Al Shabab na terytorium Etiopii. Latem raporty donosiły o krwawych starciach z etiopskim wojskiem i próbach powstrzymania infiltracji regionu przez somalijskich bojowników. ^[38]

Stolica Addis Ababa pozostaje najbezpieczniejszym podmiotem kraju, gdzie nie obserwuje się działań zbrojnych. ^[39]

W okresie od 1 stycznia 2022 r. do 31 marca 2023 r. najwięcej ofiar działań zbrojnych zanotowano w stanie Oromia (2776 żołnierzy, bojowników i cywili), Amhara (520 żołnierzy, bojowników i cywili), Tigray (479). ^[40]

³² Borkena, OLF Shane "does not have central command" to make negotiation possible, says gov't, 28.11.2022, <https://borkena.com/2022/11/28/olf-shane-ethiopian-government-negotiation/>

³³ ACLED, Ethiopia 01/01/2021-14/10/2022, w: <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

³⁴ HRW, Ethiopia: Civilians in Western Oromia Left Unprotected, 31/08/2022, <https://www.hrw.org/news/2022/08/31/ethiopia-civilians-western-romia-left-unprotected>

³⁵ Ethiopia Insight, s peace finally coming to Ethiopia's Oromia region?, 30.04.2023, <https://www.ethiopia-insight.com/2023/04/30/is-peace-finally-coming-to-ethiopias-romia-region/>

³⁶ Ethiopia Insight, s peace finally coming to Ethiopia's Oromia region?, 30.04.2023, <https://www.ethiopia-insight.com/2023/04/30/is-peace-finally-coming-to-ethiopias-romia-region/>

³⁷ BBC, Ethiopia's Amhara region hit by protests over move to dissolve regional forces, 10.04.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-65194146?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

³⁸ ACLED, Ethiopia 01/01/2021-14/10/2022, w: <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

³⁹ ACLED, Ethiopia 01/01/2022-31.03.2023, w: <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴⁰ ACLED, Ethiopia 01/01/2022-31.03.2023, w: <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

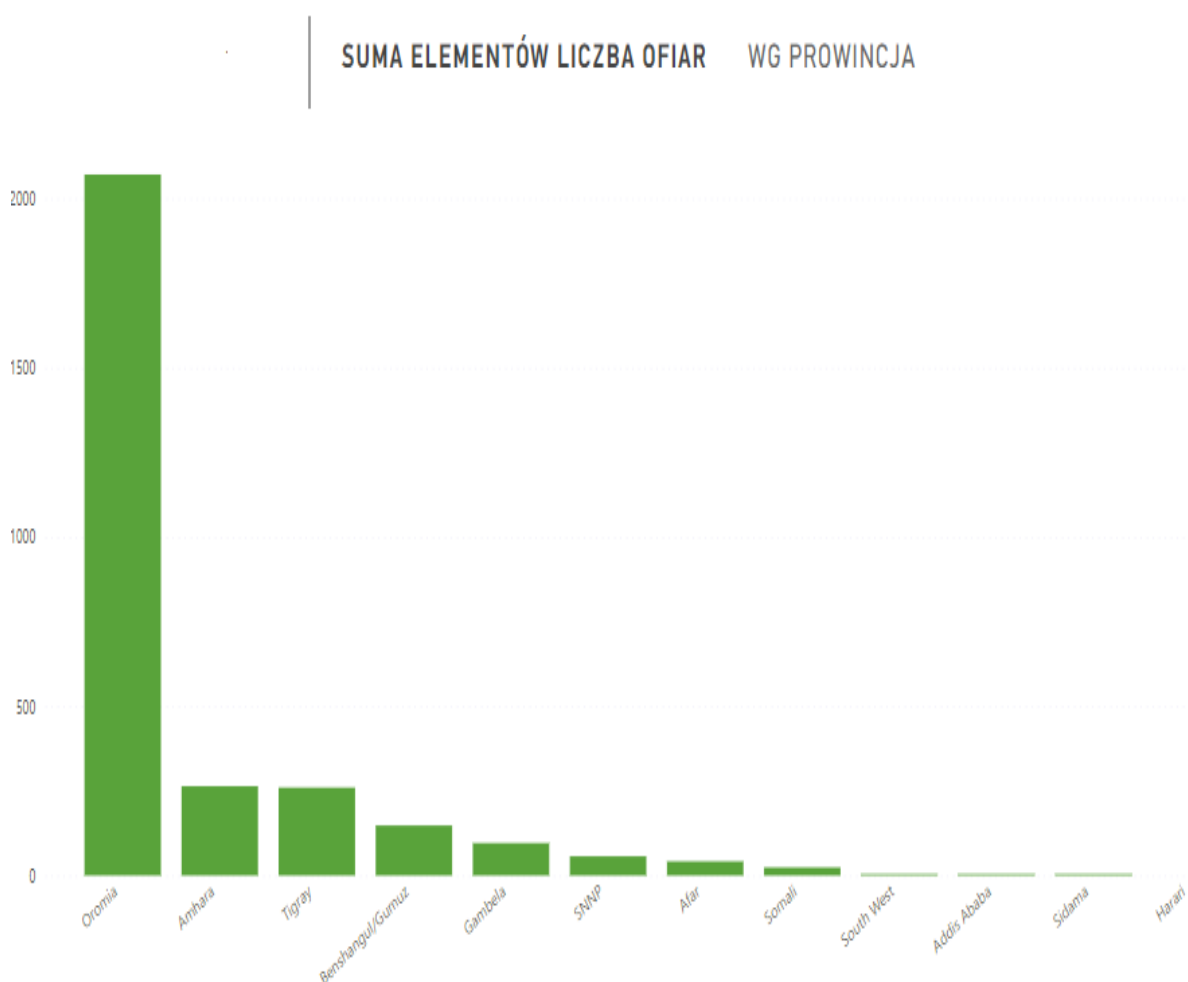
USTAWODAWSTWO SPECJALNE

Okresowo w niektórych regionach wprowadzana jest godzina policyjna. Ostatnio została ogłoszona w mieście Gondar, w związku z protestami ludności amharskiej.^[41]

WPŁYW KONFLIKTU NA SYTUACJĘ LUDNOŚCI CYWILNEJ

Wydarzenia, które miały miejsce w listopadzie 2020 r. zapoczątkowały serię krwawych masakr ludności cywilnej, które nie ograniczają się już do stanu Tigray, lecz obejmują obecnie swoim zasięgiem coraz większe obszary Etiopii, w tym w szczególności stan Oromia. Akcje odwetowe stron konfliktu na ludności cywilnej powodują masakry liczone w setki ofiar.^[42]

Wg danych ACLED, w okresie od stycznia 2022 r. do końca marca 2023 r. na skutek aktów przemocy zginęło w Etiopii niemal 3000 cywilów, z czego zdecydowana większość w stanie Oromia (ponad 2000) (wykres poniżej).^[43]

⁴¹ BBC, Ethiopia's Amhara region hit by protests over move to dissolve regional forces, 10.04.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-65194146?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

⁴² ACLED, Ethiopia 01/01/2022-31.03.2023, w: <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴³ ACLED, Ethiopia 01/01/2022-31.03.2023, w: <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

RODZAJE ZAGROŻEŃ DLA CYWILÓW ZWIĄZANYCH Z KONFLIKTEM

OFIARY DZIAŁAŃ WOJENNYCH

W ciągu 2022 r. wojsko etiopskie prowadziło naloty z powietrza, przede wszystkim w regionie Tigray. 7 stycznia 2022 r. przeprowadzono nocny nalot na ośrodek dla uchodźców w prowincji Tigray w miejscowości Dedebit. Zginęło 56 osób, a 30 zostało rannych. 4 października 2022 r. w trakcie nalotu ostrzelano budynek szkoły, w którym rozlokowani byli uchodźcy. Zginęło ponad 50 osób, a 70 zostało rannych. 14 listopada 2022 r. wojsko ostrzelało pozycje OLF w mieście Chobi w prowincji Oromia. Zginęło 30 osób, głównie cywilów. Zburzono także cywilne domy. ^[44]

UN OCHA informowała we wrześniu 2022 r. o nalotach i bombardowaniach w miastach prowincji Tigray: Mekelle, Shire, Sheraro, Debit i May Tsebr. ^[45]

W 2023 r. działania zbrojne miały o wiele mniejszą skalę i nie zanotowano większych ataków na cywilów. ^[46]

OFIARY DZIAŁAŃ PARTYZANCKICH

Nielegalne oddziały zbrojne, etniczne bojówki Tigrajczyków (TPLF), Oromo (OLF/OLA), Afarów, Amharów (FANO), Agawów, Somalijczyków i innych grup etnicznych w ciągu ostatniego roku często dopuszczały się aktów przemocy wobec ludności cywilnej z innych grup etnicznych, dokonując masakr i rzezi na wielką skalę. Tego typu działania uległy nasileniu od początku 2022 r. w stanie Oromia. ^[47]

18 czerwca 2022 r. partyzanci z OLF odłam Shane otworzyli ogień do cywilów w wiosce Tole Kebele w powiecie Gimbi w Oromii. Zginęło co najmniej 338 osób, głównie Amharów, a wiele innych zaginęło bez wieści i zostało rannych. Rebelianci nie przyznali się do winy. Sytuacja powtórzyła się jeszcze kilkakrotnie: 18 czerwca zginęło co najmniej 100 osób w miejscowości Sene. 4 lipca 2023 r. w wiosce Lemlem Kebele. Zginęło co najmniej 150 osób, napadowi towarzyszyły porwania. 28 listopada regionalne siły zbrojne regionu Oromii zabiły ponad 100 Amharów ukrywających się w szkole podstawowej w miejscowości Kiremu. ^[48]

OLF Shane prowadzi także porwania na dużą skalę. Przykładowo 25 marca 2023 r. organizacja porwała ponad 100 osób z miejscowości Babu Dire w Oromii, a także zburzyło kilka domów mieszkalnych. ^[49]

W odwecie bojówki amharskie Fano zabiły ponad 60 osób 30 sierpnia 2022r. w kilku miejscowościach w regionie Amhara. ^[50]

⁴⁴ ACLED, Ethiopia 01/01/2022-31.03.2023, w: <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴⁵ Global Protection Cluster (Author), UN OCHA, 29/09/2022, https://www.ecoi.net/en/file/local/2081209/monthly_protection_overview_report-september_2022.pdf

⁴⁶ ACLED, Ethiopia 01/01/2022-31.03.2023, w: <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴⁷ ACLED, Ethiopia 01/01/2022-31.03.2023, w: <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴⁸ ACLED, Ethiopia 01/01/2022-31.03.2023, w: <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴⁹ ACLED, Ethiopia 01/01/2022-31.03.2023, w: <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵⁰ ACLED, Ethiopia 01/01/2022-31.03.2023, w: <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

Zanotowano także ataki na uchodźców erytrejskich. 9 września 2022 r. organizacja EDF przeprowadziła egzekucję co najmniej 40 Erytrejczyków w prowincji Tigray. ^[51]

Starciom zbrojnym i napaściom towarzyszą akty wandalizmu: niszczenie domów, sklepów, szkół, innego rodzaju obiektów cywilnych. Kradzież bydła jest masową i powszechnie stosowaną praktyką. TPLF okradało także konwoje i magazyny z pomocą humanitarną. ^[52]

OFIARY DZIAŁAŃ ODWETOWYCH

Źródła podają, że wojsko etiopskie i erytrejskie stosuje akcje odwetowe na ludności cywilnej, zarówno bezpośrednio przeszukując domy i przeprowadzając egzekucje, jak również próbując odciąć regiony zagrożone rebelią od dostaw żywności i pomocy humanitarnej. ^[53]

Tego typu działania odnotowano także w miejscowości Gambella na jesieni 2022 r., gdzie wojsko etiopskie prowadziło przeszukania domów. Zabito kilkudziesięciu Oromo, oskarżonych o ukrywanie partyzantów OLF Shane. ^[54]

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU

Tigray. W związku z zawarciem zawieszenia broni przez armię etiopską oraz władze prowincji Tigray, sytuacja bezpieczeństwa poprawiła się, jednak sytuacja humanitarna nadal pozostaje ciężka. Zniesiono blokady i pomoc żywnościowa zaczęło docierać, jednak w ilościach niewystarczających w porównaniu do potrzeb. Prawie 2 mln osób nadal są wewnątrznie przesiedlone w regionie Tigray, ponad 2,3 mln dzieci nie chodzi do szkoły, a 22,5 tys. nauczycieli nie pobiera pensji od 2020 r. Przywracana jest powoli elektryczność, komunikacja i transport, ale nadal dużym problemem jest niedożywienie, które dotyka niemal całą populację regionu. 80% zwierząt domowych zostało zabitych lub ukradzionych, większość pól uprawnych została zniszczona, ośrodki przemysłu zdemolowane i okradzione. Nie działają sklepy. Brakuje lekarzy i sprzętu medycznego. ^[55]

W miastach powoli wznawiane są usługi bankowe i ludzie powoli zaczynają otrzymywać pensje. Wznawia działalność administracja, która przygotowuje szkoły do przyjęcia uczniów i powoli przenosi wewnętrznych uchodźców do obozów ^[56]

Problemem na terenach ogarniętych konfliktem są miny i niewybuchy, będące zagrożeniem zwłaszcza dla dzieci. 17 maja 2022 r. w wyniku eksplozji miny w mieście Bati zginęło 5 osób, w tym troje dzieci, a 5 innych zostało rannych. ^[57]

⁵¹ ACLED, Ethiopia 01/01/2022-31.03.2023, w: <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵² ACLED, Ethiopia 01/01/2022-31.03.2023, w: <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵³

⁵⁴ ACLED, Ethiopia 01/01/2022-31.03.2023, w: <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵⁵ The New Humanitarian, Tigray's long road to recovery, 20.04.2023, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2023/04/20/tigrays-long-road-recovery>

⁵⁶ The New Humanitarian, Tigray's long road to recovery, 20.04.2023, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2023/04/20/tigrays-long-road-recovery>

⁵⁷ ACLED, Ethiopia 01/01/2022-31.03.2023, w: <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

PRZEMOC WOBEC LUDNOŚCI CYWILNEJ NIEZWIĄZANA Z KONFLIKTEM

TERRORYZM

W związku z udziałem Etiopii w interwencjach zbrojnych w Somalii, istnieje ryzyko ataku terrorystycznego, zorganizowanego przez somalijską organizację Al-Shabab, jednakże żadne tego typu zdarzenia nie miały miejsca w ostatnich latach. Kilka niewielkich eksplozji zanotowano w ostatnich miesiącach w regionie Amhara, jednak nie spowodowały ofiar wśród ludności cywilnej.^[58]

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA

Informacje o pozaprawnych egzekucjach i uprowadzeniach pojawiają się głównie w kontekście konfliktu. Niemniej jednak odnotowano także zaginięcia osób, które krytykują rząd, w tym politycznych komentatorów, byłych wojskowych, dziennikarzy śledczych, komentatorów w mediach społecznościowych.^[59]

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

Protesty odbywają się w Etiopii bardzo często, praktycznie we wszystkich regionach kraju. Większość z nich ma charakter pokojowy, jednak zdarza się użycie przemocy i ofiary śmiertelne. Przykładowo 19 maja 2022 r. w stanie Amhara, siły bezpieczeństwa rozproszyły z użyciem przemocy demonstrację młodzieży, która protestowała przeciwko aresztowaniom młodzieży, prowadzonym w mieście. Kilka osób zginęło.^[60]

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

Addis Abeba jest uważana za relatywnie bezpieczne miasto w porównaniu z innymi miastami afrykańskimi. W całym kraju przestępczość zorganizowana nie stanowi dużego problemu. Rozpowszechniony jest natomiast handel ludźmi i praca przymusowa.^{[61][62]}

⁵⁸ FCO Foreign Travel Advice, Ethiopia, 25.04.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/ethiopia>

⁵⁹ US Department of State (Author): 2022 Country Report on Human Rights Practices: Ethiopia, 20 March 2023 <https://www.ecoi.net/en/document/2089134.html>

⁶⁰ ACLED, Ethiopia 01/01/2022-31.03.2023, w: [https://acleddata.com/dashboard/#\[60\]/dashboard](https://acleddata.com/dashboard/#[60]/dashboard)

⁶¹ Global Organized Crime Index, Ethiopia, <https://ocindex.net/country/ethiopia>

⁶² FCO Foreign Travel Advice, Ethiopia, 25.04.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/ethiopia>

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Konstytucja i ustawodawstwo zapewnia wolność przemieszczania się w obrębie kraju oraz prawo wyboru miejsca zamieszkania. Niemniej jednak w niektórych sytuacjach jest ona ograniczana. [63]

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Etiopia ma jeden z najmniejszych wskaźników urbanizacji w Afryce. Niemniej jednak ludność Etiopii także migruje dobrowolnie z terenów wiejskich na tereny miejskie, z czego najwięcej osób osiedla się w stolicy kraju – Addis Abebie. Skład etniczny stolicy nie odzwierciedla jednak zróżnicowania etnicznego całego kraju – niemal połowa mieszkańców stolicy to Amharowie, druga połowa składa się z przedstawicieli grup Oromo, Gurage, Tigraj i innych. [64]

Warunki życia w Addis Abebie należą do trudnych – 80% ludności miasta żyje w slumsach, mimo że władze przeprowadzają regularnie akcje niszczenia nieformalnych siedlisk. Brakuje w nich systemu odbioru śmieci, kanalizacji i bieżącej wody. Władze jednak prowadzą specjalne programy budownictwa socjalnego, budując nowe bloki i osiedla dla kilkuset tysięcy osób, które są rozdzielane na zasadzie loterii. [65]

Federalny podział funduszy według pochodzenia etnicznego oraz różnice językowe sprawiają, że ludność ma ograniczoną możliwość przesiedlania się pomiędzy regionami. Relatywnie łatwiej jest się przemieszczać Amharom i Tigrajczykom, gdyż są oni obecni w różnych częściach kraju, a dodatkowo – w przypadku Amharów - amharski jest językiem urzędowym w całym kraju. Podział funduszy federalnych pomiędzy regionami nie sprzyja mieszanin się poszczególnych grup, konserwując etniczny skład poszczególnych prowincji. Szczególnie trudno osiedlić się innym grupom w regionach: Afar i Somali. [66]

⁶³ United States Department of State, 2017 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia, 05/2018, w: <https://www.state.gov/documents/organization/277243.pdf>

⁶⁴ World Population Review, Addis Ababa Population 2018 w: <http://worldpopulationreview.com/world-cities/addis-ababa-population/>

⁶⁵ Guardian, Addis has run out of space: Ethiopia's radical redesign 04/12/2017 w: <https://www.theguardian.com/cities/2017/dec/04/addis-ababa-ethiopia-redesign-housing-project>

⁶⁶ DFAT, Ethiopia 11/2018 w: <https://dfat.gov.au/about-us/publications/Documents/country-information-report-ethiopia.pdf>

WEWNĘTRZNI UCHODźCY

W Etiopii nadal zarejestrowanych jest 2,73 mln uchodźców, głównie w prowincji Tigray. ^[67] W regionie Amhara zanotowano kilkadziesiąt tysięcy przesiedlonych Amharów, zwłaszcza z regionu Oromia. ^[68]

W Tigraju, uchodźcy wypędzeni z terenów wiejskich schronili się głównie w miastach. Za lokalne ośrodki dla IDPs służą głównie szkoły. Ludzie mieszkają w klasach, a na boiskach rozstawione są namioty. Brakuje wody i toalet. Wszyscy, którzy mogą, starają się opuścić region. Wznowiono loty do Addis Abeby i wiele osób próbuje dostać się do stolicy. ^[69]

Niemniej jednak, w związku z uspokojeniem się sytuacji, podjęto działania mające na celu dobrowolną repatriację części wysiedlonych rodzin, jednak na razie niewiele z nich decyduje się na powrót. ^[70] Niekiedy powroty powodują ponowne konflikty. W regionie Afar 400 tys. osób powróciło do swoich domów, jednak konflikty między społecznościami Afar i Issa spowodowały wtórne wysiedlenia ponad 100 tys. osób. ^[71]

UCHODźCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

Według danych UNHCR, poza granicami Etiopii znajduje się ok. 150 tys. zarejestrowanych uchodźców, m.in. w Sudanie, Somalii i Kenii. ^[72]

PODSUMOWANIE

Etiopia jest państwem federacyjnym, gdzie poszczególne grupy etniczne administrują własnym regionem, w którym stanowią większość. Podobnie jak wiele innych krajów afrykańskich, Etiopia jest demokracją wielopartyjną o charakterze czysto fasadowym. Opozycja polityczna w praktyce pozostaje bez wpływu na politykę rządu i bez realnej możliwości dojścia do władzy.

Etiopia, od momentu zakończenia konfliktu z sąsiednią Erytreą, nie prowadzi żadnej wojny z innym krajem, ale pozostaje narażona na liczne zbrojne konflikty wewnętrzne, działalność nielegalnych organizacji zbrojnych oraz odśrodkowe ruchy secesjonistyczne. Konflikty o władzę i ziemię mają niekiedy bardzo brutalny przebieg,

⁶⁷ UN High Commissioner for Refugees (Author): Regional Bureau for East, Horn of Africa, and the Great Lakes; Refugees, asylum-seekers, refugee returnees and IDPs as of 31 March 2023, 3 May 2023, https://www.ecoi.net/en/file/local/2091613/RB_EHAGL_Regional+Situations+Dashboard_20230331.pdf

⁶⁸ UN High Commissioner for Refugees (Author): Regional Update #41; Northern Ethiopia Situation; March 2023, 11 May 2023, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2091748/Northern+Ethiopia+Emergency+Situation+Update+March+2023.pdf>

⁶⁹ The New Humanitarian, Tigray's long road to recovery, 20.04.2023, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2023/04/20/tigrays-long-road-recovery>

⁷⁰ UN High Commissioner for Refugees (Author): Ethiopia; Assisted Return in Northern Regions; January - April 2023, 9 May 2023, https://www.ecoi.net/en/file/local/2091965/ETHIOPIA_ASSISTED+RETURN+IN+NORTHERN+REGIONS_202304_A4P.pdf

⁷¹ UN High Commissioner for Refugees (Author): Regional Update #41; Northern Ethiopia Situation; March 2023, 11 May 2023, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2091748/Northern+Ethiopia+Emergency+Situation+Update+March+2023.pdf>

⁷² UN High Commissioner for Refugees (Author): Regional Bureau for East, Horn of Africa, and the Great Lakes; Refugees and asylum-seekers by country of asylum as of 31 March 2023, 3 May 2023, https://www.ecoi.net/en/file/local/2091611/RB_EHAGL_RefAs_20230331.pdf

a bojówki, powiązane najczęściej z poszczególnymi grupami etnicznymi dokonują masowych zbrodni na cywilach i powodują czystki etniczne.

Od 2020r. toczyła się krwawa wojna między władzami centralnymi, a zbuntowaną prowincją Tigray. Podpisanie 2 listopada 2022r. porozumienia między oddziałami Tigrajczyków a rządem Etiopii w sprawie zawieszenia broni rodzi nadzieje na polepszenie sytuacji, chociaż obecnie trudno ocenić czy w sposób trwały przyczyni się do przerwania działań wojennych. Sytuacja humanitarna w prowincji Tigray jest nadal bardzo ciężka, panuje powszechny głód i niedożywienie, chociaż powoli przywracane są podstawowe usługi dla ludności, zwłaszcza w miastach.

Obecnie najgorsza sytuacja panuje w stanach Oromia, a także w mniejszym stopniu w stanie Amhara, gdzie dość często dochodzi do masakr i niszczenia całych wiosek przez wzajemnie zwalczające się bojówki. W 2023 r. akty agresji straciły na sile chociaż nadal dochodzi do ataków na cywilów, a w regionie utrzymuje się napięta sytuacja, mimo prób rozwiązania kryzysu.

W stolicy kraju, Addis Abebie sytuacja bezpieczeństwa jest stabilna.

Uchodźcy, którzy uciekli z domów w ciągu ostatnich dwóch lat nadal pozostają jeszcze poza miejscem swojego zamieszkania, mimo że UNHCR rozpoczął akcję dobrowolnych powrotów. W najgorszej sytuacji są osoby, które zostały wypędzone z ziem obecnie przejętych przez inne grupy etniczne.

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o **art. 15 pkt. 3 oraz art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.**

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA:

1. ACLED, Ethiopia 01/01/2021-14/10/2022, w:
<https://acleddata.com/dashboard///dashboard>
2. ACLED, Ethiopia 01/01/2022-31.03.2023, w:
<https://acleddata.com/dashboard///dashboard>
3. Aljazeera, Eritrea confirms its troops are fighting in Ethiopia's Tigray, 17/04/2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/4/17/eritrea-confirms-its-troops-are-fighting-ethiopiias-tigray>
4. Aljazeera, Ethiopia armed group says it has alliance with Tigray forces, 11/08/2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/11/ethiopia-armed-group-says-it-has-alliance-with-tigray-forces>
5. Al-Jazeera, Ethiopia declares state of emergency in opposition-ruled Tigray, 04.11.2020 [w:] <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/4/ethiopia-declares-state-of-emergency-in-opposition-tigray-region>
6. Al-Jazeera, Ethiopia on the edge as conflict breaks out in Tigray, 06.11.2020 [w:] <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/6/ethiopia-on-the-edge-as-conflict-breaks-out-in-tigray>
7. Aljazeera, US, EU warn of influx of Eritrean troops in Ethiopia's Tigray, 25/08/2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/25/us-eu-influx-eritrea-troops-ethiopia-tigray>
8. AMISOM, Ethiopian troops awarded AU medals for contributing to peace and stability in Somalia, 03/05/2021, <https://amisom-au.org/2021/05/ethiopian-troops-awarded-au-medals-for-contributing-to-peace-and-stability-in-somalia/>
9. Amnesty International, Death Sentences and Executions – 2020, 21.04.2021, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/3760/2021/en/>
10. Armed Conflict Location & Event Data Project (Author), published by ReliefWeb: EPO Weekly: 15-21 April 2023, 26 April 2023, <https://reliefweb.int/attachments/383d8110-9512-44e1-97bc-b4e4c0ae9150/EPO%20Weekly%2015-21%20April%202023%20-%20Ethiopia%20Peace%20Observatory.pdf>
11. BBC Country Profile, Ethiopia, 05.11.2020 [w:] <https://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13349398>
12. BBC News, Tigray crisis: Ethiopia orders military response after army base seized, 04.11.2020 [w:] <https://www.bbc.com/news/world-africa-54805088>
13. BBC, Ethiopia election: Abiy Ahmed wins with huge majority, 11/07/2021, <https://www.bbc.com/news/world-africa-57791868>
14. BBC, Ethiopia's Amhara region hit by protests over move to dissolve regional forces, 10.04.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-65194146?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

15. Borkena, OLF Shane “does not have central command” to make negotiation possible, says gov’t, 28.11.2022, <https://borkena.com/2022/11/28/olf-shane-ethiopian-government-negotiation/>
16. CIA Factbook, Ethiopia, 16.05.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/people-and-society>
17. Defence 24, Uzgodniono rozejm w wojnie domowej, 02/11/2022, <https://defence24.pl/geopolityka/etiopia-uzgodniono-rozejm-w-wojnie-domowej>
18. Defence24, Etiopia: wojskowa odpowiedź w bogatym regionie kraju, 04.11.2020 [w:] <https://www.defence24.pl/etiopia-wojskowa-odpowiedz-w-bogatym-regionie-kraju-komentarz>
19. DFAT, Ethiopia 11/2018 w: <https://dfat.gov.au/about-us/publications/Documents/country-information-report-ethiopia.pdf>
20. Ethiopia Insight, s peace finally coming to Ethiopia’s Oromia region?, 30.04.2023, <https://www.ethiopia-insight.com/2023/04/30/is-peace-finally-coming-to-ethiopias-oromia-region/>
21. FCO Foreign Travel Advice, Ethiopia, 25.04.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/ethiopia>
22. Freedom House: Freedom in the World 2022 - Ehtiopia, 28 February 2022
23. Global Organized Crime Index, Ethiopia, <https://ocindex.net/country/ethiopia>
24. Global Protection Cluster (Author), UN OCHA, 29/09/2022, https://www.ecoi.net/en/file/local/2081209/monthly_protection_overview_report-september_2022.pdf
25. Guardian, Addis has run out of space’: Ethiopia’s radical redesign 04/12/2017 w: <https://www.theguardian.com/cities/2017/dec/04/addis-ababa-ethiopia-redesign-housing-project>
26. HRW, Ethiopia: Civilians in Western Oromia Left Unprotected, 31/08/2022, <https://www.hrw.org/news/2022/08/31/ethiopia-civilians-western-oromia-left-unprotected>
27. ICG, A Call to Action: Averting Atrocities in Ethiopia’s Tigray War, 20/10/2022, <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/call-action-averting-atrocities-ethiopias-tigray-war>
28. Konflikty.pl, Etiopia chce rozbroić Tigray, oskarża zagranicę o jątrzenie, 09.11.2020 [w:] <https://www.konflikty.pl/aktualnosci/wiadomosci/etiopia-tigray-zagranice-jatrzenie/>
29. Portal internetowy apnews.com, Ethiopian PM announces airstrikes in country’s Tigray region, 06.11.2020 [w:] <https://apnews.com/article/abiy-ahmed-ethiopia-airstrikes-tigray-7a392abc35ea28ecc6566dece1264733>
30. Repetowicz W., Wojna totalna w Etiopii [ANALIZA], 12/08/2021, <https://www.defence24.pl/wojna-totalna-w-etiopii-analiza>
31. Reuters, Ethiopia sends army into Tigray region, heavy fighting reported, 04.11.2020 [w:] <https://www.reuters.com/article/us-ethiopia-conflict-idUSKBN27K0ZS>

32. The New Humanitarian, Tigray's long road to recovery, 20.04.2023,
<https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2023/04/20/tigrays-long-road-recovery>
33. UK FCO, Foreign Travel Advice, Ethiopia, 18/08/2021,
<https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/ethiopia>
34. UN High Commissioner for Refugees (Author): Ethiopia; Assisted Return in Northern Regions; January - April 2023, 9 May 2023,
https://www.ecoi.net/en/file/local/2091965/ETHIOPIA_ASSISTED+RETURN+IN+NORTHERN+REGIONS_202304_A4P.pdf
35. UN High Commissioner for Refugees (Author): Regional Bureau for East, Horn of Africa, and the Great Lakes; Refugees, asylum-seekers, refugee returnees and IDPs as of 31 March 2023, 3 May 2023,
https://www.ecoi.net/en/file/local/2091613/RB_EHAGL_Regional+Situations+Dashboard_20230331.pdf
36. UN High Commissioner for Refugees (Author): Regional Update /41; Northern Ethiopia Situation; March 2023, 11 May 2023,
<https://www.ecoi.net/en/file/local/2091748/Northern+Ethiopia+Emergency+Situation+Update+March+2023.pdf>
37. United States Department of State, 2017 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia, 05/2018, w:
<https://www.state.gov/documents/organization/277243.pdf>
38. US Department of State (Author): 2022 Country Report on Human Rights Practices: Ethiopia, 20 March 2023
39. World Population Review, Addis Ababa Population 2018 w:
<http://worldpopulationreview.com/world-cities/addis-ababa-population/>